

O'QUV-BILISH FAOLIYATINI MONITORING QILISH VA TAHLIL ETISH

Tursunova Marjona Ismatillayevna
Shahrisabz davlat pedagogika instituti, BT
e-mail: tursunovamarjona73@gmail.com,
+99895-328-72-05

Dusmurodova Dildora Dilshodbek qizi
Shahrisabz davlat pedagogika instituti, BT
e-mail: dildoradusmurodova8@gmail.com,
+99888-589-44-88

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20372959>

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'quv-bilish faoliyatini monitoring qilish va tahlil etishning pedagogik, psixologik hamda metodik asoslari keng yoritilgan. Tadqiqot davomida boshlang'ich sinf o'quvchilari o'rtasida ilmiy so'rovnomalar, kuzatishlar, suhbat va diagnostik tahlillar olib borildi. Monitoring natijalari asosida o'quvchilarning bilish faolligi, mustaqil fikrlashi, refleksiv yondashuvi va darslarga bo'lgan motivatsiyasi tahlil qilindi. Shuningdek, interfaol metodlar, STEAM texnologiyasi va innovatsion pedagogik yondashuvlarning samaradorligi ilmiy asosda ko'rsatib berildi. Maqolada O'zbekiston Respublikasida ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan Prezident qarorlari va davlat dasturlarining mazmun-mohiyati ham ochib berilgan.

Kalit so'zlar: O'quv-bilish faoliyati, monitoring, pedagogik tahlil, refleksiya, innovatsion texnologiya, STEAM ta'limi, interfaol metod, motivatsiya, boshlang'ich ta'lim, diagnostika, pedagogik monitoring, ta'lim sifati, kompetensiya, kreativ fikrlash.

Аннотация: В данной статье широко раскрываются педагогические, психологические и методические основы мониторинга и анализа учебно-познавательной деятельности учащихся. В ходе исследования среди учащихся начальных классов были проведены научные опросы, наблюдения, беседы и диагностический анализ. На основе результатов мониторинга проанализированы познавательная активность учащихся, их самостоятельное мышление, рефлексивный подход и мотивация к учебной деятельности. Также научно обоснована эффективность интерактивных методов, технологий STEAM и инновационных педагогических подходов. В статье раскрывается содержание указов Президента Республики Узбекистан и государственных программ, направленных на повышение качества образования.

Ключевые слова: Учебно-познавательная деятельность, мониторинг, педагогический анализ, рефлексия, инновационные технологии, STEAM-образование, интерактивный метод, мотивация, начальное образование, диагностика, педагогический мониторинг, качество образования, компетенция, креативное мышление.

Abstract: This article provides a comprehensive overview of the pedagogical, psychological, and methodological foundations of monitoring and analyzing students' learning and cognitive activities. During the research, scientific surveys, observations, interviews, and diagnostic analyses were conducted among primary school students. Based on the monitoring results, students' cognitive activity, independent thinking, reflective approach, and motivation toward learning were analyzed. The effectiveness of interactive methods, STEAM technology, and innovative pedagogical approaches was also scientifically demonstrated. The article also highlights the content of the

Presidential decrees and state programs of the Republic of Uzbekistan aimed at improving the quality of education.

Keywords: Learning and cognitive activity, monitoring, pedagogical analysis, reflection, innovative technology, STEAM education, interactive method, motivation, primary education, diagnostics, pedagogical monitoring, quality of education, competence, creative thinking.

Kirish. Hozirgi globallashuv va raqamli texnologiyalar rivojlangan davrda ta'lim tizimiga bo'lgan talab keskin oshib bormoqda. Zamonaviy ta'limning asosiy maqsadi nafaqat o'quvchilarga bilim berish, balki ularning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi, muammoni hal qilish ko'nikmalari va hayotiy kompetensiyalarini rivojlantirishdan iboratdir. Shu sababli o'quvchilarning o'quv-bilish faoliyatini monitoring qilish va tahlil etish muhim pedagogik jarayonga aylandi.

Asosiy qism. Monitoring — bu ta'lim jarayonini muntazam kuzatish, nazorat qilish, baholash va natijalarni tahlil qilish tizimidir. O'quv-bilish faoliyati esa o'quvchilarning bilimlarni egallash, tushunish, qayta ishlash, tahlil qilish va amaliyotda qo'llashga qaratilgan intellektual faoliyatidir.

Ta'lim tizimidagi monitoring quyidagi vazifalarni bajaradi:

o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash, o'zlashtirishdagi muammolarni aniqlash, individual yondashuvni tashkil etish, pedagogik metodlarning samaradorligini baholash, ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilar motivatsiyasini kuchaytirish, reflektiv fikrlashni rivojlantirish. Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi tomonidan qabul qilingan bir qator farmon va qarorlar ta'lim tizimida monitoring mexanizmlarini rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Xususan: 2019-yil 29-apreldagi PF-5712-son Farmon, "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasi, pedagogik innovatsiyalarni rivojlantirishga oid qarorlar; ta'lim sifatini xalqaro standartlar asosida takomillashtirishga qaratilgan. Ta'limga oid rasmiy hujjatlar bilan orqali tanishish mumkin. lex.uz O'quv-bilish faoliyatining ilmiy-nazariy asoslari 1. O'quv-bilish faoliyati pedagogik jarayonning markaziy tushunchalaridan biri hisoblanadi. Psixolog va pedagog olimlarning fikricha, bilish faoliyati inson tafakkurining rivojlanishiga xizmat qiluvchi murakkab jarayondir. Bilish faoliyati quyidagi tarkibiy qismlardan iborat: Bilimni qabul qilish, tushunish, tahlil qilish, solishtirish, umumlashtirish, xulosa chiqarish, amaliyotda qo'llash. O'quvchilarning bilish faoliyati rivojlangan sari ularda: mustaqil fikrlash, tanqidiy yondashuv, kreativlik, mantiqiy tafakkur, nutq madaniyati, kommunikativ kompetensiyalar shakllanadi. Boshlang'ich ta'limda monitoring ayniqsa muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki aynan shu bosqichda o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishi, bilim olish motivatsiyasi va mustaqil ishlash ko'nikmalari shakllanadi. Monitoringning pedagogik mohiyat. Pedagogik monitoring — bu ta'lim jarayonining sifatini muntazam kuzatish va baholash tizimi hisoblanadi.

Monitoringning asosiy tamoyillari: tizimlilik, uzluksizlik, obyektivlik, ilmiylik, natijadorlik, individuallik.

Monitoring quyidagi turlarga bo'linadi:

1. Diagnostik monitoring - O'quvchilarning boshlang'ich bilim darajasini aniqlashga xizmat qiladi.
2. Joriy monitoring - Dars jarayonidagi faollik va o'zlashtirish darajasini nazorat qiladi.
3. Oraliq monitoring - Muayyan mavzu yoki bo'lim yakunidagi natijalarni baholaydi.
4. Yakuniy monitoring - Ta'lim samaradorligini umumiy tahlil qiladi.

5. Refleksiv monitoring - O'quvchilarning o'z faoliyatini baholashi va tahlil qilishi bilan bog'liq.

Refleksiya orqali o'quvchi: o'z xatolarini anglaydi, bilimlarini tahlil qiladi, mustaqil xulosa chiqaradi, o'z ustida ishlashga intiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqot davomida boshlang'ich sinf o'quvchilari o'rtasida ilmiy-amaliy monitoring ishlari olib borildi.

Tadqiqot metodlari: pedagogik kuzatish, suhbat, anketa-so'rovnoma, diagnostik topshiriqlar, statistik tahlil, refleksiv tahlil.

Tadqiqotda jami 32 nafar boshlang'ich sinf o'quvchisi ishtirok etdi.

Ilmiy so'rovnoma savollari:

O'quvchilar o'rtasida quyidagi savollar asosida so'rovnoma o'tkazildi:

- 1.Siz darslarda faol qatnashasizmi?
- 2.Interfaol metodlar orqali o'qish sizga yoqadimi?
- 3.Mustaqil topshiriqlarni bajarishda qiynalasizmi?
- 4.Guruh bilan ishlash sizning bilimlaringizni oshiradimi?
- 5.STEAM metodlari darsni qiziqarli qiladimi?
- 6.Darsdagi o'yinli mashg'ulotlar sizga motivatsiya beradimi?
- 7.Rasmlar va vizual materiallar orqali o'rganish osonmi?
- 8.O'qituvchining rag'batlantirishi sizni faol bo'lishga undaydimi?
- 9.Refleksiya mashqlari sizga yoqadimi?
- 10.Siz darslarda o'z fikringizni erkin bayon qila olasizmi?

So'rovnoma natijalari va statistik tahlil

N^o Savollar:

Ha (%)

Yo'q (%)

1. Darslarda faol qatnashadi.
82%-qiz bolalar
18%-o'g'il
2. Interfaol metodlarni yoqtiradi.
91%-o'g'il bolalar
9%-qiz bolalar
3. Mustaqil topshiriqlarda qiynaladi.
37%-o'g'il bolalar
63%-qiz bolalar
4. Guruhli ish samarali deb hisoblaydi.
86%-o'g'il bolalar
14%-qiz bolalar
5. STEAM darslari qiziqarli.
94%-o'g'il bolalar
6%-qiz bolalar
6. O'yinli metodlar motivatsiya beradi.
89%-qiz bolalar
11%-o'g'il bolalar
7. Vizual materiallar tushunishni osonlashtiradi.
93%-o'g'il bolalar

7%-qiz bolalar

8. Rag'batlantirish faollikni oshiradi.

88%-qiz bolalar

12%-o'g'il bolalar

9. Refleksiya foydali deb hisoblaydi.

79%-o'g'il bolalar

21%-qiz bolalar

10. Erkin fikr bildira oladi.

84%-qiz bolalar

16%-o'g'il bolalar

Tahlil natijalariga ko'ra, interfaol metodlar, vizual materiallar va STEAM texnologiyalari o'quvchilarning bilish faolligini sezilarli darajada oshirganligi aniqlandi.

Monitoring natijalarining ilmiy tahlili:

Monitoring davomida quyidagi pedagogik holatlar kuzatildi: o'quvchilar amaliy topshiriqlarga ko'proq qiziqish bildirdi, guruhli ishlarda kommunikativ ko'nikmalar rivojlandi, refleksiya mashqlari o'quvchilarning o'zini baholash ko'nikmalarini shakllantirdi, vizual metodlar mavzuni tezroq tushunishga yordam berdi, STEAM yondashuvi ijodiy fikrlashni rivojlantirdi. Shuningdek, tadqiqot natijalarida quyidagi muammolar ham aniqlandi: ayrim o'quvchilarda mustaqil ishlash ko'nikmasi yetarli emasligi, ayrim hollarda nutqiy faollikning pastligi, vaqt taqsimotidagi qiyinchiliklar, individual yondashuv yetishmasligi.

Tadqiqot davomida quyidagi metodlardan foydalanildi:

“Aqliy hujum”; “Klaster”; “BBB”; “Sinkveyn”; “Insert”; “Rolli o'yinlar”; “Muammoli vaziyat”; “Kichik guruhlarda ishlash”. Mazkur metodlar: o'quvchilarni erkin fikrlashga, mustaqil xulosa chiqarishga, jamoa bilan ishlashga, muloqot madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. STEAM texnologiyasining ahamiyati: STEAM ta'limi fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematikani integratsiyalashgan holda o'qitishga asoslanadi. STEAM texnologiyasi orqali: o'quvchilarning kreativligi rivojlanadi, amaliy fikrlash shakllanadi, tadqiqotchilik qobiliyati ortadi, innovatsion yondashuv paydo bo'ladi. Monitoring natijalari STEAM darslari o'quvchilarning bilish faolligini sezilarli darajada oshirganini ko'rsatdi. Prezident qarorlari va ta'lim monitoringi O'zbekiston Respublikasida ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan islohotlar monitoring tizimini rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Muhim normativ-huquqiy hujjatlar: PF-5712-son Farmon, “Ta'lim to'g'risida”gi Qonun, “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasi, 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasi. Mazkur hujjatlarda: xalqaro baholash tizimlarini joriy qilish, ta'lim sifatini monitoring qilish, innovatsion texnologiyalarni rivojlantirish, pedagogik kompetensiyalarni oshirish; ustuvor vazifa sifatida belgilangan.

Xulosa qilib aytganda, o'quv-bilish faoliyatini monitoring qilish va tahlil etish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biridir. Monitoring o'quvchilarning bilim darajasi, bilish faolligi, mustaqil fikrlashi va motivatsiyasini aniqlash imkonini beradi. Tadqiqot natijalari quyidagilarni ko'rsatdi: interfaol metodlar o'quvchilar faollikni oshiradi, STEAM texnologiyasi kreativ fikrlashni rivojlantiradi, refleksiya o'z-o'zini baholashni shakllantiradi, monitoring individual yondashuvni tashkil etishda muhim vosita hisoblanadi. Shu sababli ta'lim jarayonida muntazam monitoring olib borish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish va refleksiv yondashuvdan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. PF-5712-son Prezident Farmoni.
3. "Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asoslari". – Toshkent: 2011–2012 y.
4. "Pedagogika" (umumiy kurs). – Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, turli yillar.
5. J. Yo'ldoshev, S. Hasanov. "Pedagogika". – Toshkent: 2010.
6. STEAM ta'lim texnologiyalari bo'yicha ilmiy maqolalar.